

ENGEL PÁL (1938–2001)

Engel Pál s-a despărțit de lumea celor vii în august 2001, la o vîrstă la care, pentru majoritatea altor oameni, soarta mai dă șanse generoase de creație.

Destinul său pământesc nu este o istorie semnificativă, ci doar unul aproape de normalitate. S-a născut la Budapesta, în 27 februarie 1938. După absolvirea facultății (1967) a fost bibliotecar al Bibliotecii Universității, pentru ca între anii 1968–1982 să conducă Biblioteca Centrală de Specialitate a Poștei. Deja lăsase o amprentă care se numea *Relațiile dintre puterea regală și aristocrație în*

*vremea lui Sigismund de Luxemburg*¹. Numai cine nu cunoaște cu adevărat marile necesități ale istoriografiei medievistice din peticul de hartă pe care ne situăm, nu ar putea vedea în acest debut de carte decât o prelungită abordare pozitivistă. Era, în fapt, consecința atingerii performanței de cunoaștere integrală a materialului arhivistic moștenit de la o epocă determinată. Manevrarea acestei vaste informații l-a îndreptat deja către direcții pe care avea să le urmeze până la eclipsa vieții: repertoriul istorico-geografic, de o fidelitate rar atinsă de colegii săi, genealogia și gruparea clanurilor nobiliare. A inserat și a pus la treabă, cu o repeziciune tinerească, instrumentul numit computer. A rezultat o geografie a politicii, dar a fost descoperit și motorul funcționalității ei: *honor-ul*, în condițiile în care noțiunile de feudalism și vasalitate beneficiară fuseseră, pe drept cuvânt, socotite ca inexistente în societatea Ungariei medievale. Mai atragea atenția și o judecată de o limpezime greu de tulburat, o cumpănire care nu avea nici un ecou al vreunei tragedii de familie, o memorie ieșită din standarde, secundată în manieră de pionier, de instrumentul electronic care astăzi este (aproape) o banalitate și pentru Europa de Est. Fără ostentația la care cunoașterea unui număr remarcabil de limbi i-ar fi dat poate dreptul, arăta în concret o altă coordonată care avea să-l domine: istoriografia de care se ocupa nu mai putea fi socotită un produs exclusiv al culturii maghiare, ci trebuia să devină rezultanta istoriografiilor care se ocupau, prin moștenire politică, de fostele teritorii ale regatului.

¹ Királyi hatalom és arisztokrácia viszonya a Zsigmond-korban (1387–1437). Budapest, 1977.

Intrarea sa în Academie (1995 – membru corespondent, 2001 – titular) nu a produs nici un fel de ruptură în relațiile pe care le-a avut, nici un fel de schimbare de ton. Dimpotrivă a avut prilejul să-și dovedească uriașul său bun simț, renunțând să conducă o Bibliotecă a Academiei așezată pe un tobogan al restricționărilor financiare, până și la funcția de director adjunct al Institutului de Istorie, împovărătoare mai ales prin protocolul care i se asocia, sau oferind pilde de civism care au avut nu puține repercușiuni în schimbările politice din țara sa. Întruchipa, de fapt, o imagine rară în peisajul nostru: academismul fără veleitarism, profesionistul istoriei neinteresat în transferul feudalismului în contemporaneitate, raportarea la norme unice de meserie și conduită.

Ne-a lăsat studii și volume care ne lipseau pentru propria noastră cunoaștere provincială: recucerirea Transilvaniei de către regele Carol Robert², reforma donațiilor regale întreprinsă de către Ludovic I³, cronologia primelor incursiuni otomane⁴, *cursus honorum* al unor vice-voievozi transilvani⁵, începuturile carierei lui Ioan de Hunedoara⁶, itinerariile lui în vremea guvernatoriatului⁷, întreaga derulare a „stafurilor” de la cărma comitatelor, cetăților, episcopatelor din intervalul anilor 1301–1457⁸, un CD cu stăpânirile teritoriale din evul mediu târziu, de pe toată suprafața regatului⁹, o geografie istorică de referință a Banatului de vest pe baza defterelor turcești¹⁰. Este de scris aici că a fost unul dintre foarte puțini istorici maghiari care au afirmat cu greutatea întregului său profesionalism că prezența românilor în locurile în principalele locuri în care se regăsesc astăzi a fost o realitate incontestabilă în secolul al XII-lea. Dincolo de acest reper a rămas și

² Az ország újraegyesítése. Károly Róbert küzdelmei az oligarchák ellen (1310–1323) (Reunificarea țării. Strădaniile lui Carol Robert împotriva oligarhilor), in Századok, 122 (1988), p. 89–146.

³ Nagy Lajos ismertelen adományreformja (O reformă necunoscută a lui Ludovic de Anjou privind donațiile), in Történelmi Szemle, 39 (1997), p. 137–157.

⁴ A török-magyar háboruk első évei 1389–1392 (Primii ani ai războaielor turco-maghiare, 1389–1392), in Hadtörténeti Közlemények, 111 (1998), p. 561–577.

⁵ Néhány XIV. századi erdélyi alvajda származása (Originea unor vicevoievozi transilvani din secolul al XIV-lea), in vol. Emlékkönyv Jakó Zsigmond születésének nyolcvanadik évfordulójára. Kolozsvár, 1996, p. 176–186.

⁶ Hunyadi pályakezdése (Începutul carierei lui Ioan de Hunedoara), in vol. Nobilitatea românească din Transilvania. Az erdélyi román nemesség. Satu Mare, 1997, p. 91–109.

⁷ Hunyadi János kormányzó itineráriuma (1446–1452) (Itinerariul guvernatorului Ioan de Hunedoara), in Századok, 118 (1984), p. 974–997.

⁸ Magyarország világi archontológiája 1301–1457 (Arhontologia laică a Ungariei), I–II, Budapest, 1996.

⁹ Magyarország a középkor végen. Digitális térkép és adatbázis a középkori Magyar Királyság településeiről. Hungary in the Late Middle Ages. Digital vector map and attaching database about the settlements and landowners of medieval Hungary, Budapest, 2001.

¹⁰ A temesvári és moldovai szandzsákok törökkorai települései (1554–1579) (Așezările sangeacurilor turcești Timișoara și Moldova Veche), Szeged, 1996.

va rămâne, pentru alții, speculația și duelul drepturilor și nostalgiilor naționale. A privit cu un interes nedisimulat resurecția studiilor de medievistică transilvană, cu centrarea lor către destinele etnice nobiliare. I-a citit, în română, pe toți medieviștii care se aliniază unor standarde de profesionalism (Maria Holban, Șerban Papacostea etc.). Datorită ajutorului său anonim s-au născut cel puțin trei volume privindu-i pe românii medievali din Hațeg¹¹. Contactele au devenit și mai lucrative în clipa în care s-a născut *Mediaevalia Transilvanica*. A acceptat din primul moment conlucrarea în programul întrevăzut. A devenit un membru al Comitetului de redacție activ, a venit cu plăcere să-și vadă prietenii în România.

Pentru toate cele de mai sus, i-am închinat acest număr de adio. Fie ca moștenirea să-i fie la fel de generoasă precum i-a fost firea și opera!

Adrian Andrei Rusu

¹¹ Izvoare privind evul mediu românesc. *Tara Hațegului în secolul al XV-lea*, I, (1402–1473), ediție de Adrian A. Rusu, I. A. Pop și I. Drăgan. Cluj-Napoca, 1989, 327 p.; Adrian A. Rusu, *Ctitori și biserici din Tara Hațegului până la 1700*. Satu Mare, 1996, 402 p.; idem, *Ioan de Hunedoara și România din vremea lui*. Cluj-Napoca, 1999, 367 p.

ENGEL PÁL
BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

Cărți

Királyi hatalom és arisztokrácia viszonya a Zsigmond-korban (1387–1437) (Relațiile dintre puterea regală și aristocrație în vremea lui Sigismund de Luxemburg), Budapest, 1977, 229 p. (Értekezések a történeti tudományok köréből 83).

Társadalom és politikai struktúra az Anjou-kori Magyarországon (Structură socială și politică a Ungariei Angevine), Budapest, 1988, 23 p. (Előadások a Történettudományi Intézetben 11).

Kamarahaszna-összeirások 1427-ből (Conscriptiile taxei Cămării regale din 1427), Budapest, 1989, 211 p. (Új Történelmi Tár).

Nemesi társadalom a középkori Ung megyében (Societatea nobiliară medievală în comitatul Ung), Budapest, 1998, 179 p. (Társadalom és művelődéstörténeti tanulmányok 25).

The realm of St. Stephan. A History of Medieval Hungary 895–1526, London – New York, 2001, 452. p.

Szent István birodalma A középkori Magyarország története (Regatul Sfântului Ștefan. Istoria Ungariei medievale), Budapest, 2001, 343 p. (História Könyvtár, Monográfiák).

Honor, Vár, Ispánság. Válogatott Tanulmányok (Honor, cetate, comitat. Studii alese), válogatta, szerkesztette Csukovits Enikő, Budapest, 2003.

Studii

Állam és uralkodó osztály a IX–XI. századi Bizáncban (Stat și stare dominantă în Bizanțul secolelor IX–XI), in *Annales Bibliothecae Universitatis de Rolando Eötvös Nominatae*, 2 (1964), p. 213–223.

A bizánci nemesség születése (Nașterea nobilimii bizantine), in *Annales Bibliothecae Universitatis de Rolando Eötvös Nominatae*, 3 (1966), p. 285–300.

A magyar világi nagybirtok megoszlása a XV. században (Distribuția marilor moșii laice mari în Ungaria secolului al XV-lea), I–II, in *Annales*

Bibliotheca Universitatis de Rolando Eötvös Nominatae, 4 (1968), p. 337–357; 5 (1970), p. 291–313.

Zur Frage der mittelbyzantinischen Epibole, in *Acta Antiqua Academiae Scientiarum Hungaricae*, 17 (1969), p. 443–448.

Gótikus sírkövek Máriavölgyről és Segesdről (Pietre funerare gotice de la Máriavölgy și Segesd), in *Művészettörténeti Értesítő*, 30 (1981), p. 140–144 (în colab. Pál Lövei, Lívia Varga).

A tornagörgői, egy bazini és egy ismeretlen helyről származó sírköről (Despre pietrele funerare de la Tornagörgő, Bazin și dintr-un loc necunoscut), in *Művészettörténeti Értesítő*, 30 (1981), p. 255–259 (în colab. Pál Lövei, Lívia Varga).

A honor. A magyarországi feudális birtokformák kérdéséhez („Honor”-ul. Observații asupra formele de proprietate feudală în Ungaria), in *Történelmi Szemle*, 24 (1981), nr. 1, p. 1–18.

Honor, vár, ispánság. Tanulmányok az Anjou-királyság kormányzati rendszeréről („Honor”, cetate, comitat. Studii asupra sistemul de guvernare al regatului Angevin), in *Századok*, 116 (1982), p. 880–922.

János Hunyadi: The Decisive Years of His Career, 1440–1444, in vol. *From Hunyadi to Rákoczi. War and Society in Late Medieval and Early Modern Hungary*, ed. J. M. Bak, B. K. Király, New York, 1982, p. 103–123 (Eastern European Monographs 104).

Andreas Baumkircher und Ungarn. Quellen zu Andreas Baumkircher im Ungarischen Staatsarchiv, in vol. *Andreas Baumkircher und seine Zeit. Symposion im Rahmen der „Schlaininger Gespräch“ vom 24–26. September 1982 auf Burg Schlaining*, red. R. Krop, W. Meyer, Eisenstadt, 1983, p. 247–255.

The Political System of the Angevin Kingdom, in *The New Hungarian Quarterly*, Summer 1983, Nr. 90, p. 124–128.

Székesfehérvári köfaragványok Györgyi Bodó Miklós prépost címerével (Pietre sculpturale de la Székesfehérvár cu stema prepozitului Györgyi Bodó Miklós), in *Művészettörténeti Értesítő*, 32 (1983), p. 1–7 (în colab. Pál Lövei).

Zsigmond-kori bárói sâremlékeinkről (Despre monumentele funerare ale magnaților din perioada lui Sigismund de Luxemburg), in *Ars Hungarica*, 11 (1983), p. 21–48 (în colab. Pál Lövei, Lívia Varga).

Grabplatten von ungarischen Magnaten aus dem zeitalter der Anjou-Könige und Sigismunds von Luxemburg, in *Acta Historiae Artium Academiae Scientiarum Hungaricae*, 30 (1984), p. 33–63.

Hunyadi János kormányzó itineráriuma (1446–1452) (Itinerariul guvernatorului Ioan de Hunedoara), in *Századok*, 118 (1984), p. 974–997.

A szegedi eskü és a váradi béke. Adalék az 1444. év eseménytörténetéhez (Jurământul de la Szeged și pacea de la Oradea. Date privind cronologia anului 1444), in vol. *Mályusz Elemér emlékkönyv. Társadalom- és művelődéstörténeti tanulmányok*, szerk. H. Balázs Éva, Fügedi Erik, Maksay Ferenc, Budapest, 1984, p. 77–96.

Vár és hatalom. Az uralom territorialis alapjai a középkori Magyarországon (Cetate și putere. Bazele teritoriale ale stăpânirii în Ungaria medievală), I-II, in *Világosság*, 25 (1984), p. 288–295; p. 367–375.

Die Barone Ludwigs des Grossen, König von Ungarn (1341–1482), in *Alba Regia*, 22 (1985), p. 11–19.

Nagy Lajos bárói (Magnații lui Ludovic de Anjou), in *Történelmi Szemle* 28 (1985), p. 393–413.

Ung megye településviszonyai és népessége a Zsigmond-korban. Adatok Magyarország középkori demográfiájához (Așezările și demografia comitatului Ung în perioada lui Sigismund de Luxemburg. Noi date privind demografia Ungariei medievală), in *Századok* 119 (1985), p. 941–1005.

Főnemesi sirkövek a Zsigmond kori Magyarországon (Pietre funerare aparținând magnaților din Ungaria din perioada lui Sigismund de Luxemburg), in vol. *Művelődéstörténeti tanulmányok a magyar középkorról*, szerk. Fügedi Erik, Budapest, 1986, p. 203–233, 348–351 (în colab. Pál Lövei, Lívia Varga).

Ozorai Pipo, in vol. *Ozorai Pipo emlékezete*, szerk. Vadas Ferenc, Szekszárd, 1987, p. 53–88.

Temeițezeșek a középkori székesfehérvári bazilikában. Függelék: A székesfehérvári koronázások (Înmormântări în basilica medievală din Székesfehérvár. Anexă: Încoronări la Székesfehérvár), in Századok, 121 (1987), p. 613–637.

Töprengések az Árpád-kori sáncvárak problémájáról (Reflecții privind problema cetăților cu valuri de pământ din perioada Arpadiană), in Müemlékvédelem, 31 (1987) nr. 1, p. 9–14.

Az utazó király: Zsigmond itineráriuma (Regele călător: itineraryul lui Sigismund de Luxemburg), Zsigmond bárói (Baronii lui Sigismund de Luxemburg), Zsigmond bárói: Rövid életrajzok (Baronii lui Sigismund de Luxemburg: scurte biografii), in vol. Művészet Zsigmond király korában 1387–1437, I, Tanulmányok, Budapest, 1987, p. 70–92; p. 114–129; p. 405–408.

Az Anjouk új arisztokráciája (Aristocrația nouă a Angevinilor), in vol. Visegrád 1335. Tudományos tanácskozás a visegrádi királytalálkozó 650. évfordulóján, szerk. Köblös József, Budapest, 1988, p. 23–30.

Az ország újraegyesítése. Károly Róbert küzdelmei az oligarchák ellen (1310–1323) (Reunificarea țării. Strădaniile lui Carol Robert împotriva oligarhilor), in Századok, 122 (1988), p. 89–146.

The Travelling King: Sigismund's Itinerary, in The New Hungarian Quarterly, Summer 1988, nr. 110, p. 91–100.

Die Güssinger im Kampf gegen die ungarische Krone. Die Grafschaft (Gespanschaft) Eisenburg im 14. Jahrhundert, in vol. Die Güssinger, Beiträge zur Geschichte der Herren von Güns/Güssing und ihrer Zeit (13/14 Jahrhundert), hg. H. Dienst, I. Lindeck-Pozza, Eisenstadt, 1989, p. 85–113, 115–126 (Wissenschaftliche Arbeiten aus dem Burgenland 79).

Der Adel Nordostungarns zur Zeit Königs Sigismunds (1387–1437), in vol. Settlement and Society in Hungary, ed. F. Glatz, Budapest, 1990, p. 27–47 (Études historiques hongroises 1).

Charles II de Duras, roi de Hongrie et son parti, in vol. La dédition de Nice à la Savoie 1388. Actes du colloque international de Nice (septembre 1988), Paris, 1990, p. 199–205.

A 14. századi magyar pénztörténet néhány kérdése (Problemele istoriei monetare din Ungaria secolului al XIV-lea), in *Századok*, 124 (1990), p. 25–93.

A gerecsei vörösmárvány használata Zágrábban és környékén a középkorban (Marmura roșie de Gerecse folosită în evul mediu în Zagreb și în regiunea sa), in *Annales de la Galerie National Hongroise*, Budapest, 1991, p. 47–51 (în colab. Pál Lövei).

Kőszeg középkori várai. Hozzászólás egy vitához (Cetățile medievale din Kőszeg. Intervenție într-o discuție), in *Vasi Szemle*, 45 (1991), p. 602–606.

Két töredékes sírkő a Margit-szigetről (Două pietre funerare fragmentare de pe Insula Margarita), in *Budapest Régiségei*, 29 (1992), p. 49–52 (în colab. Pál Lövei).

Salgai Miklós, in *Levéltári Közlemények*, 63 (1992), p. 15–26.

Birtok- és családtörténet. Kisérlet egy 14. századi rekonstrukcióra (Istoria moșiei și a familiei. Încercare de reconstruire a secolului al XIV-lea), in vol. *Európa vonzásában. Emlékkönyv Kosáry Domokos 80. születésnapjára*, szerk. Glatz Ferenc, Budapest, 1993, p. 23–36.

A magyar királyság jövedelmei Zsigmond korában (Veniturile regatului Ungar în perioada lui Sigismund de Luxemburg), in vol. *A tudomány szolgálatában. Emlékkönyv Benda Kálmán 80. születésnapjára*, szerk. Glatz Ferenc, Budapest, 1993, p. 27–31.

A török-magyar küzdelmek legrégebb fejezete? Egy magyar lovag levele Rodoszól 1361-ből (Primul capitol din războaiele turco-maghiare? Scrisoarea unui cavaler din Rodos din anul 1361), in vol. *Szomszédaink között Kelet-Európában. Emlékkönyv Niederhäuser Emil 70. születésnapjára*, szerk. Glatz Ferenc, Budapest, 1993, p. 33–40.

Die Einkünfte Kaisers Sigismunds in Ungarn, in vol. *Sigismund von Luxemburg, Kaiser und König in Mitteleuropa 1387–1437. Beiträge zur Herrschaft Kaiser Sigismunds und der europäischen Geschichte um 1400. Vorträge der internationalen Tagung in Budapest vom 8–11. Juli 1987 anlässlich der 600. Wiederkehr seiner Thronbesteigung in Ungarn und seines 550. Todestages*, hg. J. Macek, E. Marosi, F. Seibt, Warendorf, 1994, p. 179–182 (Studien zu den Luxemburgen und ihrer Zeit 5).

János Hunyadi and the 'Peace of Szeged' (1444), in *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae*, 47 (1994), p. 241–257.

A középkori Dunántúl mint történeti táj (Transdanubia medievală ca regiune istorică), in vol. *Pannonia Regia. Művészet a Dunántúlon 1000–1541*, szerk. Mikó Árpád, Takács Imre, Budapest, 1994, p. 13–20.

Magyarország és a török veszély Zsigmond korában (1387–1437) (Ungaria și primejdia turcească în perioada lui Sigismund de Luxemburg), in *Századok*, 128 (1994), p. 273–287.

Németek (Germanii), in vol. *Együtt élő népek a Kárpát-medencében*, szerk. Ács Zoltán, Budapest, 1994, p. 77–97 (în colab. Lóránt Tilkovszky).

Egy bácskai jobbágynévsor 1525-ből (O listă de iobagi din 1525 din Bácska), in *Történelemi Szemle*, 37 (1995), p. 353–365.

Beiträge zur Herkunft und zur Tätigkeit der Familie von Alben in Ungarn, in *Südost-Forschungen*, 54 (1995), p. 23–48 (în colab. Szilárd Süttö).

A magyarországi birtokszerkezet átalakulása a Zsigmond-korban. Öt észak-keleti megye példája (Schimbarea structurii moșilor în perioada lui Sigismund de Luxemburg), in vol. *Kelet és Nyugat között. Történeti tanulmányok Kristó Gyula tiszteletére*, szerk. Koszta László, Szeged, 1995, p. 141–159.

Egy 1525. évi bácskai jobbágynévsor családnevei (Nume de familie dintr-o listă de iobagi din 1525 din Bácska), in *Magyar Nyelv*, 92 (1996), p. 242–246 (în colab. Fehértói Katalin).

Néhány XIV. századi erdélyi alvajda származása (Originea unor vicevoievozi transilvani din secolul al XIV-lea), in vol. *Emlékkönyv Jakó Zsigmond születésének nyolcvanadik évfordulójára*, szerk. Kovács András, Sipos Gábor, Tonk Sándor, Kolozsvár, 1996, p. 176–186.

Ungarija i turškata opasnost po vremeto na Sigizmund (1387–1437), in *Istorečeski Pregled*, 52 (1996) nr. 6, p. 94–107.

Uradalomszervezés a Dunántúlon a XIV–XV. században (Organizare domenială din Transdanubia în secolele XIV–XV), in vol. *Tanulmányok Pápa város történetéből*, 2, szerk. Hermann István, Pápa, 1996, p. 21–27.

Honor, castrum, comitatus. Studies on the Governement System of the Angevin Kingdom, in Quæstiones Medii Aevi Novae, 1 (1996), p. 91–100.

Az Anjou- és Zsigmond kori Magyarország történeti demográfiájának problémái (Problemele demografiei istorice privind Ungaria din perioada Angevină și a lui Sigismund de Luxemburg), in vol. *Magyarország történeti demográfiája (896–1995). Millecentenáriumi előadások*, szerk. Kovacsics József, Budapest, 1997, p. 111–116.

A Drávántúl középkori topográfia: a történeti rekonstrukció problémája (Topografia medievală a regiunii de peste râul Drava: problema reconstituirii istorice), in *Történelmi Szemle*, 39 (1997), p. 297–312.

Zur Frage der bosnisch-ungarschen Beziehungen im 14–15. Jahrhundert, in *Südost-Forschungen*, 56 (1997), p. 27–42.

Hunyadi pályakezdése (Începutul carierei lui Ioan de Hunedoara), in vol. *Nobilimea românească din Transilvania*, coord. M. Diaconescu, Satu Mare, 1997, p. 91–109.

Nagy Lajos ismeretlen adományreformja (O reformă necunoscută a lui Ludovic de Anjou privind donațiile), in *Történelmi Szemle*, 39 (1997), p. 137–157.

14. századi magyar vonatkozású iratok a johannita lovagrend málta levéltárából (Documente privind Ungaria din arhiva ordinului ioanit din Malta), in *Történelemi Szemle*, 39 (1997), p. 111–118.

Neki problemi bosanko–ungarskih odnosa, in *Zbornik odsjeka za povijesne znanosti*, 16 (1998), p. 57–72.

Egy előkelő család az Anjou- és Zsigmond-korból: a Szentemágócs nembeli Liszóiak (O familie distinsă din perioada Angevină și a lui Sigismund de Luxemburg: familia Liszó din neamul Szentemágócs), in vol. *Tanulmányok Borsa Iván tiszteletére*, szerk. Csukovits Enikő, Budapest, 1998, p. 63–76.

Sokpecsétes oklevelek 1323-ból és 1328-ból (Diplome multisigilare din 1323 și 1328), in vol. *Koppány Tibor hetvenedik születésnapjára. Tanulmányok*, szerk. Bardoly István, László Csaba, Budapest, 1998 (Művészettörténet – Műemlékvédelem X), p. 133–138 (în colab. Pál Lővei).

A török-magyar háborúk első évei 1389–1392 (Primii ani ai războaielor turco-maghiare 1389–1392), in *Hadtörténeti Közlemények*, 111 (1998), p. 561–577.

Erbteilung und Familienbildung, in vol. „.... *The Man of Many Devices, Who Wandered Full Many Ways ...” Festschrift in Honor of János M. Bak*, ed. Balázs Nagy, Marcel Sebők, Budapest, 1999, p. 411–421.

Királyi emberek Valkó megyében (Oamenii regelui în comitatul Valkó), in *Mediaevalia Transilvanica*, III (1998), nr. 1–2, p. 71–88.

Szabolcs megye birtokviszonyai a 14–16. században (Sistemul proprietăților din comitatul Szabolcs din secolele XIV–XVI), in *Szabolcs-Szatmár-Beregi Szemle*, 34 (1999), nr. 4, p. 413–428.

Az Aba nemzetseg Alattyani-ága (Ramura Alattyán a neamului Aba), in vol. „*Magyaroknak eleiről.” Ünnepi tanulmányok a hatvanesztendős Makk Ferenc tiszteletére*, szerk. Piti Ferenc, Szeged, 2000, p. 127–136.

Az «1300 körüli» tanácsi határozat keltezéséhez (Observații privind datarea rezoluției consiliului din «jurul anului 1300»), in vol. *Magyarország a (nagy)hatalmak erőterében. Tanulmányok Ormos Mária 70. születésnapjára*, szerk. Fischer Ferenc, Majoros István, Vonyó József, Pécs, 2000, p. 125–132.

Magyarország a keresztény államok rendszerében (Ungaria în sistemul puterilor creștine), in *Aetas* (2000), nr. 3, p. 112–115.

A telekkatonaság és a «proprietusok». Egy vita margójára (Recrutarea după sesii și categoria de «proprius». Pe marginea unei discuții), in *Hadtörténelmi Közlemények*, 113 (2000), p. 267–321.

A török dülások hatása a népességre: Valkó megye példája (Urmăriile demografice ale devastărilor turcești: exemplul comitatului Valkó), in *Századok*, 134 (2000), p. 267–321.

Ungarn und die Türkengefahr zur Zeit Sigismunds (1387–1437), in *Das Zeitalter König Sigismunds in Ungarn im Deutschen Reich*, hrsg. Tilmann Schmidt, Péter Gunst, Debrecen, 2000, p. 55–71.

A vasi ispánság (Vas megye) a XIV. században (Comitatul de Vas în secolul al XIV-lea), in *Vasi Szemle*, 54 (2000), nr. 1, p. 47–54.

Adatok az Anjou-kori magyar hadseregről (Date privind armata Ungariei din perioada Angevină), în vol. *Tanulmányok a középkorról*, szerk. Neumann Tibor, [Budapest] – [Piliscsaba], 2001, p. 73–82 (Analecta Mediaevalia I).

Baranya megye az országos politikában (1316–1437) (Comitatul Baranya în politica ţării), în vol. *Tanulmányok Pécs történetéből*. 8, Szerk. Font Márta, Varga Dezső, Pécs, 2001, p. 65–75.

Instrumente auxiliare. Ediții de surse. Lucrări îngrijite

1387–1457 (Cronologia istorică a anilor 1387–1457), în vol. *Magyarország történeti kronológiája*, I, *A kezdetektől 1526-ig*, főszerk. Benda Kálmán, Budapest, 1981, p. 229–273 (1983², 1986³).

Világtörténet évszámokban 1789-ig (Cronologia istoriei universale până în 1789), összeállította Engel Pál, Budapest, 1982, 195 p. (1988²).

Les archives de la Hongrie en vue de l'histoire des pays balkaniques, în *CIBAL Bulletin d'Information*, IX (1985), p. 48–49.

Thúróczy János és krónikája (János Thúróczy și cronica sa), în vol. Thúróczy János, *A magyarok krónikája*, Budapest, 1986, p. 409–420.

János Thúróczy, *Chronicle of the Hungarians*, transl. F. Montello, foreword and commentary by P. Engel, Bloomington, 1991, 225 p.

The laws of the medieval kingdom of Hungary, II, 1301–1457, transl. and ed., J. M. Bak, P. Engel, J. R. Sweeney, Salt Lake City, 1992, XLIX+293 p.

Szűcs Jenő, *Az utolsó Árpádok* (Ultimii Arpadieni), sajtó alá rendezte, bevezető, jegyzetek Engel Pál, Budapest, 1993, XI+398 p. (História könyvtár. Monografiák 1).

Korai magyar történeti lexikon (9–14 század) (Dicționarul istoriei maghiare timpurii, secolele IX–XIV), főszerk. Kristó Gyula, szerk. Engel Pál és Makk Ferenc, Budapest 1994. Contribuții la 202 voci, 19 planșe și 2 hărți.

Virágkor és pusztulás. A kezdetektől 1606-ig (Înflorire și pierire. De la începuturi până în 1606. Istoria Ungariei în hărți. 1), szerk. Glatz Ferenc, a szövegeket írta Engel Pál, Szakály Ferenc, Budapest, 1995, 67 p. (Magyarország története térképeken elbeszélve 1).

Magyarország világi archontológiája 1301–1457 (Arhontologia laică a Ungariei 1301–1457), I-II, Budapest, 1996 XXXIII+567+266 p. (História könyvtár. Kronológiák, Adattárak 5).

A temesvári és moldvai szandzsák törökkorai települései (1554–1579) (Așezările sangeacurilor turcești Timișoara și Moldova Veche), Szeged, 1996, 187 p. (Dél-alföldi évszázadok 8).

Archontológia (Arhontologie), in vol. *A történelem segédtudományai*, szerk. Bertényi Iván, Budapest, 1998, p. 29–39 (A történettudomány kézikönyve I).

Archontológia. Prozopográfia (Arhontologie. Prozopografie), in vol. *A történelem segédtudományai*, szerk. Bertényi Iván, Budapest, 2001, p. 27–34 (A történettudomány kézikönyve I).

Magyarország a középkor végén. Digitális térkép és adatbázis a középkori Magyar Királyság településeiről. Hungary in the Late Middle Ages. Digital Vector Map and Attaching Database on the Settlements and Landowners of Medieval Hungary, ed. Pál Engel, Budapest, 2001.

Magyar középkori adattár: Magyarország világi archontológiája 1301–1457. Középkori magyar genealógia (Baza de date al Ungariei medievală: Arhontologia laică al Ungariei 1301–1457. Genealogie medievală din Ungaria), Budapest, 2001, CD-ROM (Arcanum Adatbázis).

Lucrări de sinteză și de popularizare

Saecula Hungariae. Selected writings from the age of the Hungarian conquest to our days. 1301–1438, comp. by P. Engel, Budapest 1985, 62 p. (ed. maghiară 1985. ed. germană 1988)

A királyi hatalom válsága (1382–1403) (Criza puterii regale), *A királyi hatalom megszilárdítása (1402–1437)* (Consolidarea puterii regale), *Zsigmond külpolitikája (1403–1437)* (Politica externă a lui Sigismund de Luxemburg), *A Zsigmond-kor társadalmi változásai* (Schimbări sociale în perioada lui Sigismund de Luxemburg), *A Zsigmond-kor kultúrája* (Cultura în perioada lui Sigismund de Luxemburg), *A rendi erők győzelme. Hunyadi János kora (1437–1457)* (Victoria stărilor. Perioada lui Ioan de Hunedoara), in. vol *Magyarország története 1301–1457* (Istoria Ungariei), szerk. Kristó Gyula, Budapest, 1986, p. 109–218.

Károly Róbert, Nagy Lajos és a középkori nagyhatalom (Carol Robert, Ludovic de Anjou și Ungaria ca mare putere din Evul Mediu), *Luxemburgi Zsigmond* in. vol. *Magyarok a Kárpát-medencében* (Maghiarii din bazinul carpatic), szerk. Glatz Ferenc, Budapest, 1988, p. 52–59 (História könyvek).

Beilleszkedés Európába. A kezdetektől 1440-ig (Integrarea în Europa. De la începuturi până în 1440), szerk. Glatz Ferenc, Budapest, 1990, 388 p. (Magyarok Európában 1).

The Age of Angevines, 1301–1382, in vol. *A History of Hungary*, ed. P. F. Sugár, Bloomington, 1990, p. 34–53.

Magyarország helye a késő középkori Európában (Locul Ungariei în Europa evului mediu târziu), *Zsigmond kora* (Epoca lui Sigismund de Luxemburg), *A rendi erök győzelme. Hunyadi János kora (1437–1457)* (Victoria stărilor. Epoca lui Ioan de Hunedoara), in. vol. *Magyarország története 1301–1526* (Istoria Ungariei), Budapest, 1998 (2001²), p. 11–24, p. 121–213 (Osiris tankönyvek).

The House of Árpád and its Times, in *The Hungarian Quarterly*, 41 (2000), p. 74–79.

A honfoglalás kora (Perioada descălecaturii) in vol. *Millenniumi magyar történet. Magyarország története a honfoglalástól napjainkig*, szerk. Tóth István György, Budapest, 2001, p. 17–33.

La Hongrie des Anjou. Économie, urbanisation et société, in vol. *L'Europe des Anjou. Aventure des princes angevins du XIII au XV siècle*, Paris, 2001, p. 169–177.

Recenzii

Johannes Karayannopoulos, *Die Entstehung der byzantinischen Themenordnung*, München, 1959 (Byzantinisches Archiv 10. H), in *Századok* 98 (1964), p. 1294–1295.

Emma Lederer, *Die Entfaltung des Feudalismus in Ungarn*, Lederer Emma, *A feodalizmus kialakulása Magyarországon*, Budapest, 1959, in *Annales Universitatis Scientiarum Budapestiensis de Rolando Eötvös nominatae, Secti Historica*, 8 (1966), p. 260–261.

Jean Mistler, *La Librairie Hachette des 1826 à nos jours*, Paris, 1964, in *Magyar Könyvszemle*, 82 (1966), p. 406–407.

Urkundenbuch zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen, V Band, 1438–1457, Bearbeitet v. G. Gündisch, Köln–Wien–Bukarest, 1975, in Századok, 110 (1976), p. 1156–1157.

Chronica und Beschreibung der Türckey, mit eyner Vorrhed d. Martini Lutheri. Unveränderter Nachdruck der Ausgabe Nürnberg 1530 sowie fünf weiterer „Türckendrucke“ des 15. und 16. Jahrhunderts, mit einer Einführung von Carl Göllner. Köln–Wien, 1983, in Századok, 119 (1985), p. 941–1005.

Jörg K. Hoensch, *Kaiser Sigismund. Herrscher an der Schwelle zur Neuzeit 1368–1437*, München, 1996, in *Südost-Forschungen*, 56 (1997), p. 480–484.

The Past as Prologue: A New General History. Miklós Molnár, *Histoire de la Hongrie*, Paris, 1996, in *The Hungarian Quarterly*, nr. 149 (Spring 1998), p. 137–138.

Selectie și traduceri de Péter Levente SZÖCS